

Projektindberetning fra projektdatabasen

Ligeledes tilgængelig Internet: <URL: <http://studienet.db.dk/indberetning/>>

Projektudbyder: Silkeborg Bibliotek Hostrupsgade 41A, Postboks 302, 8600 Silkeborg. Kontaktperson: Karin Svendsen: Telefon: 87 22 19 00, kasv@silkeborg.bib.dk

Projekttitle: Formidling af essayets potentialer (arbejdstitel).

Formål: At værdiforøge formidlingen af essayet vha. en alternativ formidlingsstrategi, i dette tilfælde en ressourceguide.

Beskrivelse: En ressourceguide/webguide, der præsenterer og systematiserer forskellige aspekter knyttet til essayet.

Slutprodukt: Projektet slutter med en ressourceguide som formidler forskellige indholdsmæssige sider af essayet.

Forventet effekt: Projektet sætter fokus på det noget forsømte essay både i relation til bibliotekets kolleger og dets brugere. Ressourceguiden kan supplere den noget rigide form, som klassifikationssystemet overlader til denne ”uhåndterlige” genre.

Start: Oprettet i projektdatabasen 1. juli 2002.

Slut: 31. december 2002.

Krav om den studerendes tilstedeværelse: Efter aftale.

Mulighed for økonomisk støtte til transport/ophold: Betales i rimeligt omfang

Andre bemærkninger: Projektet er aftalt mellem den studerende, Jesper Abild Jensen og Silkeborg Bibliotek.

Status: Endelig aftale indgået.

En repetition af genren og dens potentialer

Inden jeg redegør for selve arbejdsprocessen, bliver jeg nødt til at foregribe de kommende analyser, for at tegne et billede af, hvad essayet egentlig rummer af potentialer. Jeg vil med denne talen om potentialer gerne signalere, at der er tale om *genreinterne* træk, forhold, der lader sig identificere i en, tør man kalde det, ”objektiv” forstand, og som ikke (nødvendigvis) direkte har med brugernes læsereceptioner at gøre¹. Mere præcist vil det sige *genrens rødder*, dens udspaltning i to hovedspor/traditionsspor, dens relationer til forskellige offentlige organer og påviselige journalistiske relationer. Desuden genrens forgrenede genretilhørsforhold til andre tilgrænsende litterære skrive- og udtryksformer. Kort sagt, forhold, der bestræber sig på BDI-faglige iagttagelser og interessefelter, og som konstituerer baggrunden for min formidling af essayet.

ESSAYETS RØDDER OG TRADITIONSSPOR

Michel de Montaigne, urfader og arketyper på den essayistiske virksomhed, grundlagde i 1580’erne genren, i en opposition til en dogmatisk, middelalderlig skolastik, vendt mod dennes utålelige stringens. Modgiften så han i en erfaringsbaseret, livssund skepticisme, der med renæssancen som omdrejningspunkt, forsøger at vise den menneskelige værdighed i en fortrolig henvendelse til den *almindelige* læser, frem for en intelligentsia. Tilværelsens omskiftelighed, uoverskuelighed og lunefuldhed gøres til genstand for refleksioner i en letsvungen prosastil, med et højt æstetisk formsprog, gribende tilbage til antikkens litterære mestre og retorikere. Montaigne er et eksempel på, hvordan man kan holde sproget i hævd, uden at overse det til fordel for emnets gunst. Hele tiden er emnet underordnet og det er skribentens suveræne engagement og forholdet sig til, der er toneangivende.

I min bacheloropgave gør jeg forholdsvis meget af at vise genrens formmæssige tvedeling fra Montaigne til genrens anden konstant, Francis Bacon. Her er det omvendt, nemlig emnet, som binder den skrivendes forhold til processen. Pointen er, at der hos Montaigne opstår en skønlitterær formfuldhed, mens en mere faglitterær forankring følger i sporet efter Bacon². Begge typer essays er altså beslægtet med skøn og faglitterære træk, uden af den grund, at kunne henføres til det ene eller andet i klassifikatorisk forstand.³ Genren *er* en blandingsgenre. Netop dette træk er essayets

¹ Her sigter jeg til de mange diskussioner om forventningshorisonter, kulturel kapital, socialiseringsproblematikker, informationsbehov osv., der ligger i forlængelse af, hvad der på læsersiden opfattes som potentialer, som potentiel god litteratur. Her begrænser jeg mig altså kun til den reduktive bestemmelse; *genrens præmisser*, uden dermed at værdibedømme læser-/brugerpræferencer og andre faktorer.

² Det er hos Borup Jensen, Thorkild. (1999), jeg henter legitimiteten til denne opdeling af essayets historiske fundament, samt fra læsningen af relevant litteratur, refereret i litteraturfortegnelsen til bacheloropgaven.

³ Denne pointe stemmer overens med opstillingen af mange essays på Silkeborg bibliotek, i to afdelinger, henholdsvis ”Viden” og ”Oplevelse”.

potentiale, par excellence, men udgør samtidig bagsiden af medaljen. Næmlig tendensen til forvirring om, *hvad* et essay er for en størrelse.

ESSAYETS RELATIONEN TIL OMVERDENEN

Forvirringen virker, fra start af, iscenesat, hvis man læser f.eks. Montaigne. Han koketterer med alverdens litterære former, brevformen, fortalen, dialogen, anekdoten, fortællingen etc. Et levn, eftertidens essayister, uanset traditionsforholdet til de to patriarker, lader sig inspirere og vildlede af. Myriader af påvirkninger i forskellige retninger er essayets skæbne, knopskydning på knopskydning af eksperimenteren med genrens grundelementer. Herudover kan man henregne den stærke journalistiske kurs, essayet drejer ind på i Europas borgerlige kredse i 16- og 1700-tallet⁴. Her bekræftes essayet i en mere institutionaliserende forankring. En tradition, som fortsætter, og også påvirker dansk essayistik fra slutningen af 1800-tallet og frem⁵. Essayet bliver her ”synonymt” med en samfundskritisk, kulturkonservativ og kulturradikal genre, som, med fremkomsten i tidsskrifter og aviskronikker, agerer litterær markør for tidsånden, eller mangel på samme. Det bør for egen regning understreges, at essayet har langt større appel, med en bredere offentlighed som fikspunkt, hvilket mange senere essayudgivelser vidner om. En mulig forklaring er, at essayet ikke sjældent bliver et yndet ”frirum” for den videnskabsmand eller professionalist/ekspert, der ønsker, som Hans-Jørgen Nielsen formulerer det: ”At tænke uden styrthjelm og knæbeskyttere”⁶. At undvige fra strenge, normative, epistemologiske nøkker og i stedet komme i dialog med læseren, grundet den frie talen, fortroligheden i essayets væsen m.m. Et potentiale, en af genrens berømte repræsentanter på de hjemlige himmelstrøg, Per Lange, havde blik for allerede i hans essay ”Om essayets kunst” fra samlingen *Ved musikkens tærskel*. Man kunne også nævne Georg Brandes, med sine to bind *Essays* fra 1889. Han opfattede essayet som outsiderprosaen, der som Thorkild Borup Jensen understreger det:

”...bygger bro mellem videnskab og kunst”⁷

I min omtalte bacheloropgave prøver jeg at gå videre med denne tankegang, og prøver at anlægge samfundsteoretiske betragtninger på essayet, der, forestiller jeg mig, kunne (og her er vi ude i utopien) bidrage til mangfoldighed, demokratisk dannelse, oplysning, pluralistiske værdisyn m.m. Anskuet på baggrund af typologiseringsmodeller, inspireret af Lars Qvortrups læringsmodel, kombineret med Niklas Luhmanns iagttagelsesteori⁸. Essayet væver forskellige iagttagelser sammen, er simpelthen oplagt til det, og dette må betegnes som et af genrens ”øjenåbnende” potentialer⁹.

---

⁴ Se Sandersen, Vibeke. (1977) for en mere udførlig redegørelse.

⁵ Jeg tænker her på store ånder som Georg Brandes, Herman Bang, Johannes V. Jensen m.fl.

⁶ Nielsen, Hans-Jørgen. (1983).

⁷ Borup Jensen, Thorkild. (1999), s. 27.

⁸ Qvortrup, Lars. (2001) og Kneer, Georg; Nassehi, Armin. (1997).

⁹ I praksis er der her tale om ressourcekrævende selektionsprocesser for den ambitiøse bibliotekar, men meget kan, som jeg senere vil vise, løses med små teknologiske mirakler.

Målgruppen

Skemaet viser mine grundlæggende overvejelser, der ikke skal opfattes som fastlåste kategorier. Informationsbehov på tværs af disse kategorier, og overlap må derfor forudsættes.

Målgruppe:	Læg vægt på:
Universitetsstuderende i snæver forstand, dvs. i dansk, nordisk, litteraturhistorie	Referencer til videre studium Mangfoldighed i emnerepræsentationen Højt fagligt niveau og konkret viden Anerkendte essayister
Undervisere i dansk, litteraturhistorie m.m.	Referencer om at skrive og analysere essays Tematiske essays – f.eks. essaysamlinger om et enkelt tema som tillid, forræderi m.m. Højt fagligt niveau og konkret viden
Folkeskoleelever på ældre årgange og gymnasieelever	Oplysning Overblik Genrepræsentation Emne-/temaorienteret fremstilling Litteratur til elevernes undervisning
Den alment interesserede læser	Kendte forfattere Egne interesser ”Underholdning”
Essayisterne selv	Inspiration til videre skrivning Orientering indenfor essaygenren
Bibliotekarerne	Samlet adgang til essayet Overblik i søgeprocessen Referencearbejde

Interviewspørgsmål

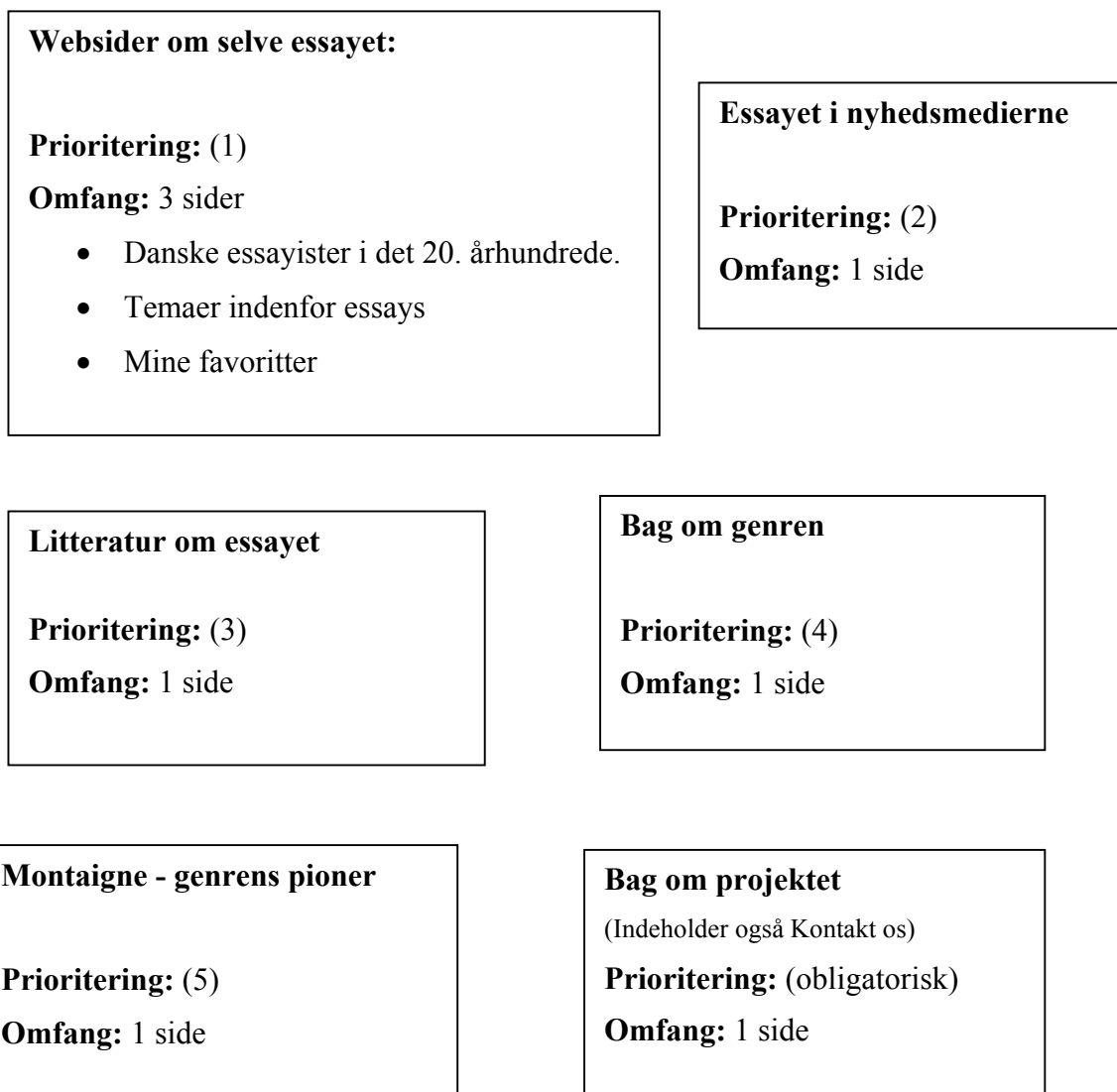
Jeg medtager ikke svarene i svarrubrikkerne, men kun spørgsmålene fra de to skabeloner, jeg anvendte. Henholdsvis til de to brugere og til de to bibliotekarer. Introduktionsdokumentet er her ikke inkluderet, men bestod af en kort præsentation af essayets karakteristika ud fra et skema og et skema over essayets to traditionsspor. Jeg viste, i forbindelse hermed, to essaysamlinger, tilhørende hver sin tradition. Intentionen var at se, om brugerne havde gennemskuet og forstået forskellene.

Spørgsmål til brugerne Inger Hornhaver og Anette Riis:
1. Hvad er dit kendskab til essayet som litteraturgenre? <ul style="list-style-type: none"> • Har du evt. læst nogle essays? • Kender du nogle titler?
2. Hvor stammer dit kendskab fra?
Vis to eksempler på essays og spørg hvilken type litteratur vedkommende associerer disse med.
3. Minder de dig om skønlitteratur – f.eks. novelle eller roman, faglitteratur f.eks. lærebøger, hobbybøger, tidsskriftsartikler eller kronikker, eller noget helt andet?
På nuværende tidspunkt i interviewet gives en kort introduktion ud fra introduktionsdokumentet til essayet.
4. Kan du forestille dig, hvad man kan bruge et essay til, ud fra det, jeg har fortalt om essayet? <ul style="list-style-type: none"> • Vil du kunne bruge et essay i forbindelse med undervisningsopgave, eller hvis du skulle fordybe dig i et emne, søge faktuelle oplysninger, eller måske som underholdning? • Tror du, du kunne få noget ud af essayet personligt? • (nævn hvis tavs: viden, oplevelse, underholdning, dannelse)
5. Hvad skal vi som bibliotekarer gøre, for at du som bruger kan blive mere opmærksom på essayet? (Problemet er nemlig, at essayet er placeret flere steder i biblioteket, hvilket gør det svært for folk at finde frem til det.) <ul style="list-style-type: none"> • Det jeg gerne vil vide er: tror du man kan formidle det på en god og hensigtsmæssig måde? • (f.eks. via bibliotekets hjemmeside?)

Spørgsmål til bibliotekarer Agnete Bang og Hanne Friis Jensen :	
1.	Hvad forstår du helt grundlæggende ved et essay/Hvad er helt grundlæggende et essay for dig?
2.	Hvordan er du i berøring med essays i dagligdagen?
3.	Er essayet en dokumenttype, du fornemmer er vigtig for brugerne? <ul style="list-style-type: none"> • I givet fald – kan du redegøre nærmere hvorfor/hvorfor ikke?
4.	Har folk overhovedet brug for at læse essays – hvis vi ser bort fra, hvad udlånsstatistikkerne indikerer? <ul style="list-style-type: none"> • Hvis ja – I hvilket omfang forestiller du dig det så? • Hvis nej – Hvad kunne dette da skyldes? • Hvis måske – hvilke betingelser og faktorer kunne tænkes at bidrage hertil?
5.	Mener du, at der er behov for at ændre på den nuværende formidling af essayet? <ul style="list-style-type: none"> • I givet fald: på hvilken måde? • I benægtende fald: hvad kan det skyldes?
6.	Hvad er god formidling for dig? <ul style="list-style-type: none"> • Er essayet oplagt at formidle ud fra denne opfattelse af formidling?
7.	Er DK5 tilstrækkeligt som system til at håndtere essayet? <ul style="list-style-type: none"> • Hvorfor/hvorfor ikke?
8.	Hvori kunne et frugtbart alternativ/supplement til DK5, set med dine øjne, bestå?
9.	Hvis webformidling er en mulighed, hvordan kunne denne da bedst udnyttes? <ul style="list-style-type: none"> • Hvilke krav ville du som bibliotekar have til en webformidling af essayet som dokumenttype?

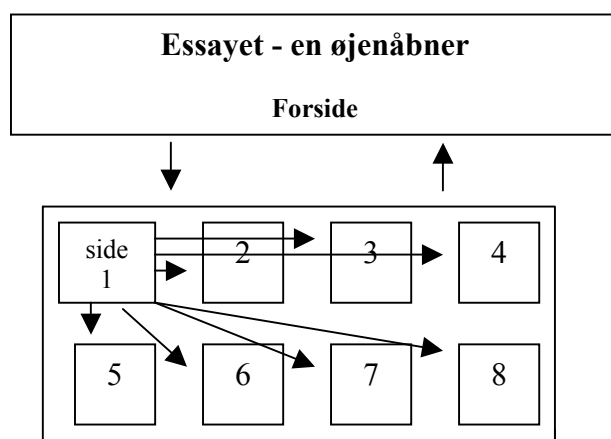
Skabelon over websider og prioriteret rækkefølge

De seks tekstbokse indikerer den indholdsmæssige gruppering i hovedtræk. Webstedets opbygning er foregået efter denne prioriterede rækkefølge. Med undtagelse af ”Bag om projektet”, der har en ”naturlig” obligatorisk prioritet, og som blev udarbejdet til sidst. Jeg har også noteret, hvor mange undersider, de enkelte indholdselementer skulle dække over.

Spindstruktur for webstedet

Her er links fastlagt på tværs af niveauerne. Side 1 er illustreret som eksempel på de lænkemuligheder, der gives fra den underside, man befinder sig på. Altså otte i alt. Dvs. et link tilbage til forside og syv til de andre underlæggende websider. At siden har kunnet konstrueres på denne måde, skyldes navigationslinien, som går igen på samtlige sider. Den er vist nederst her på siden. Vær opmærksom på, at Kontakt os + Bag om projektet-ikonerne henviser til én side, samt at ikonet for Essayets verdensbillede henviser til den endnu ikke konstruerede side.

Idé-skitse til verdensbilledet

Som udgangspunkt er essayets hovedklassifikation 04.6. Hertil kommer talrige undergrupper. Desuden er hver hovedgruppe i klassifikationssystemet udstyret med formgrupper. I dette tilfælde 04. essays. Dvs. 78.04 er essays om musik, placeret under musik, som optræder under hovedgrupperne 70-79. Tanken er nu at tegne et grafisk, brugervenligt "atlas" over essayets verdensbillede, hvor brugeren så kan klikke sig ind på sit foretrukne emne. Dog vil der ikke blive anvendt klassifikationskoder, men emneord som gøres klikbare. Tager vi som udgangspunkt eksemplet fra min nedenstående tegning, så vil der ved et klik på søgeordet "Essays om musik" aktiveres en søgestreng, der, foruden at søge i essayets hovedklassifikation, søger i hele 78.04. Klassifikationskoder er kun anvendt her for illustrationens skyld.

Eks. 70-79 Kunst. Teater. Film. Musik. Spil. Idræt

- 70 Kunst i alm.
- 71 Arkitektur
- 72 Enkelte kunstneres værker
- 73 Skulptur
- 74 Malerkunst. Tegnekunst
- 75 Grafisk kunst. Fotografi. Reprografi
- 76 Kunsthåndværk. Kunstindustri. Antikviteter
- 77 Teater. Film. Radio. Fjernsyn
- 78 Musik
- 79 Forlystelser. Spil. Idræt

